CLI:LV:AT:2018:0417.C04420712.1.S

Lieta Nr. C04420712
SKC-91/2018
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Augstākā tiesa
SPRIEDUMS
Rīgā, 2018.gada 17.aprīlī

Augstākā tiesa šādā sastāvā:

tiesnese referente Vanda Cīrule,
tiesnese Ināra Garda,
tiesnese Ļubova Kušnire

izskatīja rakstveida procesā civillietu sakarā ar /pers. B/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 16.marta spriedumu /pers. C/ un
SIA „DUAL INVESTMENTS" prasībā pret /pers. B/, ar trešo personu Valsts zemes dienestu par īpašuma tiesību nostiprinājuma un ieraksta labošanu zemesgrāmatā, pienākuma uzlikšanu nojaukt nelikumīgi uzceltās būves.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. C/ un SIA „ DUAL INVESTMENTS" 2012.gada 1.novembrī cēla prasību pret /pers. B/, kurā lūdza:

1) labot Rīgas pilsētas zemesgrāmatu nodaļas Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr./numurs A/, kadastra Nr. /numurs A/, III daļas 1.iedaļas ierakstu Nr. 1.2. „uz zemes gabala atrodas citām personām piederošas būves ar kadastra Nr. /numurs B/,
Nr. /numurs C/, Nr. /numurs D/, Nr. /numurs E/, Nr. /numurs F/, to dzēšot;

2) labot Rīgas pilsētas zemesgrāmatu nodaļas Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumu Nr. /numurs K/, kadastra numurs /numurs K/, /adrese K/ /pers. B/ reģistrētas īpašuma tiesības uz ēku (būvju) nekustamo īpašumu, kas sastāv no dzīvojamās mājas (pamati), kadastra Nr. /numurs G/, un palīgēkas, kadastra
Nr. /numurs H/, to dzēšot;

3) uzlikt par pienākumu /pers. B/ nojaukt visas uz zemesgabala /adrese K/, esošās nelikumīgi uzceltās būves, tostarp būves, kas saskaņā ar 2005.gada inventarizācijas datiem apzīmētas ar kadastra Nr. /numurs B/, Nr. /numurs C/, Nr. /numurs D/, Nr. /numurs I/, Nr. /numurs J/, Nr. /numurs F/, kā arī būves Nr. /numurs E/ patvaļīgi uzbūvētos pamatus un demontēt būves
Nr. /numurs G/ vietā esošos dzelzsbetona konstrukcijas fragmentus un žogu;

4) piedzīt no atbildētāja tiesāšanās izdevumus.

Prasības pieteikumā norādīti šādi apstākļi.

[1.1] Prasītāji ir zemes gabala /adrese K/, kadastra Nr. /numurs A/, 191 869 m^2 platībā, kopīpašnieki.

Saskaņā ar ierakstiem zemesgrāmatā uz prasītājiem piederošās zemes atrodas piecas /pers. B/ piederošas būves ar kadastra Nr. /numurs B/, Nr. /numurs C/, Nr. /numurs D/, Nr. /numurs E/, Nr. /numurs F/.

Minētās būves /pers. B/ uzskata par savu īpašumu, lai gan saskaņā ar 1966.gada 24.oktobrī starp /pers. B/ un /pers. D/ noslēgto mājas atsavināšanas līgumu atbildētājs ieguva īpašumā vienu dzīvojamo māju un divas saimniecības ēkas.

Zemesgrāmatā ierakstītās būves nav patstāvīgi īpašuma objekti un par tām veiktie ieraksti ir labojami, tos dzēšot, jo pastāv pretruna starp ierakstiem zemesgrāmatā un faktisko situāciju dabā, proti, ierakstītās būves dabā neeksistē.

[1.2] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 28.septembra spriedumu /pers. C/ pieteikums par Valsts zemes dienesta rīcības atzīšanu par prettiesisku saistībā ar būvju 2005.gada inventarizāciju apmierināts daļēji.

Atzīta par prettiesisku Valsts zemes dienesta faktiskā rīcība, 2005.gada 28.janvārī izgatavojot tehniskās inventarizācijas lietas astoņām būvēm.

Noteikts Valsts zemes dienesta pienākums dzēst ierakstus Kadastra informācijas sistēmā, kas izdarīti, balstoties uz tehniskās inventarizācijas lietām, un anulēt tehniskās inventarizācijas lietas.

Minētais spriedums stājies likumīgā spēkā 2011.gada 21.decembrī un 2012.gada 23.janvārī izpildīts.

[1.3] Prasītāji konstatēja, ka, neskatoties uz likumīgā spēkā stājušos Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 28.septembra spriedumu, Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā reģistrēts ēku (būvju) īpašums /adrese K/, kadastra
Nr. /numurs K/, kas sastāv no dzīvojamās mājas (pamati), ar jaunu kadastra
Nr. /numurs KG/ (iepriekšējais kadastra Nr. /numurs G/) un šķūņa (pamati), ar jaunu kadastra Nr. /numurs AH/(iepriekšējais kadastra Nr. /numurs H/).

Tika noskaidrots, ka pēc atbildētāja pasūtījuma Valsts zemes dienests 2012.gadā veica atkārtotu kadastrālo uzmērīšanu zemesgrāmatā nostiprinātajām būvēm un reģistrēja tās Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā. Tādējādi panākot dabā neesošas būves pamatu un patvaļīgi uzceltas būves pamatu reģistrēšanu.

Pretēji Administratīvās rajona tiesas 2010.gada 2.jūnija spriedumā un Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 28.septembra spriedumā konstatētajiem apstākļiem, ka būve ar kadastra Nr. /numurs G/dabā neeksistē, bet būve ar kadastra Nr. /numurs E/ uzcelta patvaļīgi, Valsts zemes dienests bez tiesiska pamata reģistrēja minētās būves Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā. Vēlāk ar Valsts zemes dienesta lēmumu

ieraksti īpašumam ar jaunajiem kadastra numuriem Kadastra informācijas sistēmā tika dzēsti un kadastrālās uzmērīšanas lietas anulētas.

[1.4] Noslēdzot 1966.gada 24.oktobra mājas atsavināšanas līgumu, atbildētājs ieguva 1966.gada inventarizācijas lietā norādīto koka šķūni Nr. 6 ar salmu jumtu, apbūves laukumu 52,9 m^2, būvtilpumu 106 m^3, augstumu 2 m, bet 1982.gada inventarizācijas lietā celtne Nr. 6 norādīta kā ar „vagonkas" dēļiem apšūts karkass ar ruberoīda jumtu, ar apbūves laukumu
52,9 m^2. Savukārt 2005.gada 28.janvāra inventarizācijas lietā būve kadastra Nr. /numurs E/ noradīta kā „šķūnis (pamati)" no dzelzsbetona/betona ar apbūves laukumu 52,9 m^2 un būvtilpumu 106 m^3.

[1.5] Zvērināts tiesu izpildītājs Uldis Zeps /datums/, veicot būvju ārējo sienu uzmērījumu, konstatējis būves ar kadastra Nr. /numurs E/ izmēru atšķirības ar inventarizācijas lietā norādīto. Tādējādi minētā būve nav identificējama kā būve, kuru atbildētājs ieguva 1966.gada 24.oktobrī noslēgtā darījuma ceļā.

Pārējās ēkas un būves uz prasītājiem piederošās zemes atrodas nelikumīgi, jo 1966.gadā tās dabā neeksistēja, to būvniecība nav legalizēta, līdz ar to būves nevar būt patstāvīgs īpašuma objekts. Tādēļ atbilstoši Civillikuma 969.pantam /pers. B/ ir ļaunticīgs būvju valdītājs un būves ir nojaucamas. Saskaņā ar Civillikuma 1.pantā noteikto labas ticības principu katram savas subjektīvās tiesības jāīsteno un subjektīvie pienākumi jāpilda, ievērojot citu personu pamatotās intereses. Prasītājiem liegtas tiesības lietot viņiem piederošo zemesgabalu un gūt no tā visus iespējamos labumus.

Prasība pamatota ar Zemesgrāmatu likuma 97.pantu, Civillikuma 927., 928., 969., 1036.pantu, likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmās daļas 1.punktu.

[2] Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2015.gada 24.novembra spriedumu prasība apmierināta.

Labots Rīgas pilsētas zemesgrāmatu nodaļas Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījums
Nr. /numurs K/, kadastra numurs /numurs K/, adrese: /adrese K/ (šobrīd /adrese L/) /pers. B/ reģistrētas īpašuma tiesības uz ēku (būvju) nekustamo īpašumu, kas sastāv no dzīvojamās mājas (pamati), kadastra Nr. /numurs G/un palīgēkas, kadastra Nr. /numurs H/, to dzēšot.

Uzlikts pienākums /pers. B/ nojaukt visas uz zemesgabala ar kadastra
Nr. /numurs A/ nelikumīgi uzceltās būves, tai skaitā būves, kas saskaņā ar 2005.gada inventarizācijas datiem apzīmētas ar kadastra Nr. /numurs B/, Nr. /numurs C/, Nr. /numurs D/, Nr. /numurs I/, Nr. /numurs J/, Nr. /numurs F/, kā arī būves Nr. /numurs E/ patvaļīgi uzbūvētos pamatus un demontēt būves Nr. /numurs G/ vietā esošos dzelzsbetona konstrukcijas fragmentus un žogu.

No /pers. B/ /pers. C/ labā piedzīta valsts nodeva 213,43 EUR un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 6,26 EUR, kopā 219,69 EUR.

Tiesvedība /pers. C/ un SIA „DUAL INVESTMENTS" prasības daļā par Rīgas pilsētas zemesgrāmatu nodaļas Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījuma Nr. /numurs A/III daļas 1.iedaļas ieraksta Nr. 1.2. dzēšanu, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 223.panta 4.punktu, izbeigta sakarā ar prasītāju atteikšanos no prasības.

Spriedumā norādīti šādi motīvi.

[2.1] Prasības pamatotību pierāda likumīgā spēkā stājies Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 28.septembra spriedums, kas balstīts uz pirmās instances tiesas 2010.gada 2.jūnija spriedumā nodibinātajiem lietas faktiskajiem apstākļiem.

Izskatāmajai lietai pievienotie inventarizācijas lietu materiāli apstiprina minētajā spriedumā nodibinātos faktus.

Pirmreizējā inventarizācija ēkām /adrese K/, veikta 1948.gada 31.maijā, bet atkārtoti ēkas inventarizētas 1964.gada 11.jūlijā, 1966.gada 23.augustā un 1982.gada 12.novembrī.

Vēsturiskajos 1948.gada 31.maija inventarizācijas lietu materiālos norādīts uz pamatceltnes esamību – „dzīvojamā māja" ar ķieģeļu lentveida pamatiem, koka sienām un šifera jumtu, platība 8 x 10 m. Palīgbūvju kartītē norādītas ēkas: celtne Nr. 2 „pagrabs", celtnes Nr. 3, Nr. 4, Nr. 5 un Nr. 6 „šķūnis", celtne Nr. 7 „ateja", celtne Nr. 8 „siena šķūnis".

Inventarizācijas kartītēs 1964.gada 10.jūlijā nosvītrotas celtne Nr. 2 (iemesls nav salasāms), celtne Nr. 3 (nojaukta), celtne Nr. 4 (nodegusi), celtne Nr. 5 (nodegusi), celtne
Nr. 8 (nojaukta). Savukārt 1966.gada 23.augusta materiālos norādītas trīs uz zemes gabala esošas celtne Nr. 1 „dzīvojamā ēka" ar koka sienām un šifera jumtu, apbūves laukums 80 m^2; celtne Nr. 6 „šķūnis" ar koka sienām un salmu jumtu 52,9 m^2 un celtne Nr. 7 „ateja" ar koka sienām un papes jumtu 1 m^2. Identiska satura informācija norādīta 1982.gada 12.novembra inventarizācijas dokumentos.

No Rīgas pilsētas Darbaļaužu deputātu padomes Izpildu komitejas Dzīvokļu pārvaldes Tehniskās inventarizācijas biroja 1966.gada 21.oktobra izziņas redzams, ka /pers. D/ pieder viena dzīvojamā māja un divas saimniecības ēkas. Tā kā īpašuma inventarizācija pirms šīs izziņas izsniegšanas veikta 1966.gada 23.augustā, salīdzinot izziņas saturu ar inventarizācijas lietas materiāliem, secināms, ka izziņā norādītās trīs celtnes ir celtne Nr. 1 „dzīvojamā ēka" ar koka sienām un šifera jumtu, apbūves laukums 80 m^2; celtne Nr. 6 „šķūnis" ar koka sienām un salmu jumtu 52,9 m^2 un celtne Nr. 7 „ateja" ar koka sienām un papes jumtu 1 m^2. Tādējādi /pers. B/ , pamatojoties uz 1966.gada 24.oktobra mājas atsavināšanas līgumu, ir ieguvis īpašuma tiesības uz vienu dzīvojamo ēku, vienu koka šķūni un vienu koka „ateju".

[2.2] Faktu, ka būve kadastra Nr. /numurs G/ uz zemes gabala neatrodas, pierāda Rīgas domes Informācijas tehnoloģiju centra /datums/vēstule /pers. C/ un tai pievienotās aerofotogrāfijas. Salīdzinot 1999.gada un 2007.gada uzņēmumus, redzams, ka vietā, kur būtu jāatrodas būvei ar kadastra Nr. /numurs G/ ar zāli apaugušā padziļinājumā ir novietoti gan 1999.gadā, gan 2007.gadā betona celtniecības bloki, ko nevar uzskatīt par būves pamatiem.

Arī Rīgas pilsētas zemes komisija 2005.gada 9.jūnija paskaidrojumā Centrālai zemes komisijai norāda, ka ēkas nav saglabājušās pēc to iegūšanas /pers. B/ īpašumā, līdz ar to viņš nav uzskatāms par zemes lietotāju likuma „Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta izpratnē, jo nav pašreizējais dzīvojamās mājas īpašnieks.

Būves ar kadastra Nr. /numurs G/ neesamības fakts konstatēts Rīgas pilsētas būvvaldes 2010.gada 13.aprīļa atzinumā, kurā norādīts, ka dzīvojamās ēkas ar kadastra
Nr. /numurs G/ pamati ir demontēti un to vietā atrodas bedre ar nelielu dzelzsbetona konstrukcijas fragmentu, ko uzskatāmi demonstrē apsekošanas laikā izdarītā fotofiksācija.

Arī zvērināta tiesu izpildītāja Ulda Zepa /datums/sastādītajā aktā par fakta fiksēšanu norādīts, ka būves ar apzīmējumu /nosaukums G/ vietā atrodas zemes virskārtas padziļinājumā novietoti betona celtniecības bloki un būve ar kadastra Nr. /numurs G/dabā nav saskatāma. Turklāt pats atbildētājs atzina, ka sākotnēji viņam atsavinātā dzīvojamā māja pagājušā gadsimta septiņdesmitajos gados nodega, tās vietā viņš ir uzbūvējis citas ēkas.

Ievērojot minēto, pierādīts prasības pieteikumā norādītais, ka Rīgas pilsētas zemesgrāmatu nodaļas Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs K/ar kadastra Nr. /numurs K/reģistrētais ēku (būvju) īpašums, kas sastāv no dzīvojamās mājas - pamatiem, ar kadastra Nr. /numurs G/, dabā neeksistē.

[2.3] Attiecībā uz otru zemesgrāmatā reģistrētā ēku (būvju) īpašuma objektu - palīgēku ar kadastra Nr. /numurs H/, konstatējams sekojošais.

Pamatojoties uz 1966.gada 24.oktobra mājas atsavināšanas līgumu, /pers. B/ ieguva arī celtni Nr. 6 (šķūni).

Kā atzīts ar minēto likumīgā spēkā stājušos Administratīvās apgabaltiesas spriedumu, 1966.gada 23.augusta inventarizācijā celtne Nr. 6 ir uzrādīta

kā koka šķūnis ar salmu jumtu, apbūves laukums 52,9 m^2, būvtilpums 106 m^3, augstums – 2 m. Savukārt 1982.gada 12.novembra inventarizācijā celtne Nr. 6 tiek norādīta kā ar „vagonkas" dēļiem apšūts karkass ar ruberoīda jumtu, apbūves laukums 52,9 m^2, bet 2005.gada 28.janvāra inventarizācijā būve kadastra Nr. /numurs H/, ir „šķūnis (pamati)" no dzelzsbetona/betona ar apbūves laukumu 52,9 m^2 un būvtilpumu 106 m^3.

Minēto apstiprina arī izskatāmajā lietā pievienotie inventarizācijas lietu materiāli un būves 2005.gada 28.janvāra inventarizācijas lieta. Tādējādi konstatējams fakts, ka arī būve kadastra Nr. /numurs E/ nav identificējama kā ēka, kuru atbildētājs ieguva 1966.gada 24.oktobrī noslēgtā darījuma ceļā.

[2.4] Prasība celta par /pers. B/ īpašuma tiesību dzēšanu uz ēku (būvju) īpašumu, kas sastāv no dzīvojamās mājas (pamati) ar kadastra Nr. /numurs G/un palīgēkas ar kadastra Nr. /numurs H/, tātad faktiski par īpašuma tiesību izbeigšanu uz minēto īpašumu.

Konkrētajā gadījumā ir piemērojams Civillikuma 1033.panta 1.punkts, kas noteic, ka bez īpašnieka gribas īpašuma tiesība izbeidzas, kad lieta iet bojā.

Ņemot vērā, ka /pers. B/ 1966.gada darījuma rezultātā atsavinātie objekti dabā nepastāv, arī īpašuma tiesības uz šiem objektiem atbilstoši Civillikuma 1033.panta 1.punktam nevar pastāvēt, kas ir pamats prasības apmierināšanai.

[2.5] Prasība daļā par pienākuma uzlikšanu /pers. B/ nojaukt visas uz prasītājiem piederošā zemes gabala nelikumīgi uzceltās būves ir apmierināma.

No Rīgas pilsētas būvvaldes 2010.gada 22.aprīlī sniegtās informācijas redzams, ka tās arhīva nodaļā nav nodots un reģistrēts būvprojekts kādai no ēkām un būvēm, kas atrodas uz zemes gabala ar kadastra Nr. /numurs A/(iepriekš kadastra Nr. /numurs MA/), un nav izsniegta būvatļauja. Tātad Rīgas pilsētas būvvaldes rīcībā nav informācijas, ka minētajā zemes gabalā būtu tiesiskā kārtā veikti būvdarbi, tajā skaitā attiecībā par būves Nr. /numurs E/ dzelzsbetona/betona pamatu izbūvi vai būvēm kadastra Nr. /numurs C/, Nr. /numurs D/, Nr. /numurs I/, Nr. /numurs F/ un kadastra Nr./numurs B/ar patvaļīgās būvniecības pazīmēm.

Būves ar kadastra Nr./numurs B/, kas inventarizēta kā pagrabs, bet pārveidota par dzīvojamo māju, tiesiska izcelsme nav pierādīta.

/pers. B/ nav iesniedzis pierādījumus, ka kāda no viņa uzbūvētajām ēkām (būvēm) būtu legalizēta. Ievērojot minēto, arī šajā daļā prasība ir pamatota un apmierināma.

[2.6] Nav apšaubāmi /pers. B/ iebildumi, ka būvi ar kadastra Nr. /numurs B/viņš izmanto pastāvīgai dzīvošanai. Adresē, kas šobrīd mainīta uz /adrese L/, ir deklarēta /pers. B/ dzīvesvieta, atbildētājs ir cienījamā vecumā un ir politiski represēta persona. Tomēr šiem apstākļiem nav juridiskas nozīmes un tie neietekmē lietas izskatīšanu, jo dzīvošana patvaļīgi uzceltā būvē un dzīvesvietas deklarēšana nerada civiltiesiskas sekas. Savukārt, politiski represētās personas statusam izskatāmajā lietā nav nozīmes, jo neviena tiesību norma šādā strīdā nenoteic izņēmumus attiecībā uz personu, kurai piešķirts politiski represētās statuss.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar /pers. B/ apelācijas sūdzību Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2016.gada 16.marta spriedumu prasību apmierinājusi.

Labots Rīgas pilsētas zemesgrāmatu nodaļas Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījums Nr. /numurs K/, kadastra numurs /numurs K/, adrese: /adrese K/ (šobrīd /adrese L/) /pers. B/ reģistrētas īpašuma tiesības uz ēku (būvju) nekustamo īpašumu, kas sastāv no dzīvojamās mājas (pamati), kadastra Nr. /numurs G/un palīgēkas, kadastra Nr. /numurs H/, to dzēšot.

Uzlikts par pienākumu /pers. B/ nojaukt visas uz zemesgabala, ar kadastra Nr. /numurs A/, nelikumīgi uzceltās būves, tai skaitā būves, kas saskaņā ar 2005.gada inventarizācijas datiem apzīmētas ar kadastra Nr. /numurs B/, Nr. /numurs C/, Nr. /numurs D/, Nr. /numurs I/, Nr. /numurs J/, Nr. /numurs F/, kā arī būves Nr. /numurs E/ patvaļīgi uzbūvētos pamatus un demontēt būves
Nr. /numurs G/ vietā esošos dzelzsbetona konstrukcijas fragmentus un žogu.

No /pers. B/ /pers. C/ labā piedzīti tiesas izdevumi 219,70 EUR.

Spriedumā norādīti šādi motīvi.

[3.1] Pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tādēļ tiesas kolēģija tam pievienojas, papildus apsverot apelācijas sūdzības argumentus.

[3.2] Apelācijas sūdzības arguments, ka pirmās instances tiesa nevarēja atsaukties uz Administratīvo tiesu spriedumiem, jo tie pieņemti publisko tiesību jomā un uz privāttiesībām par īpašuma tiesību izbeigšanu nav attiecināmi, ir nepamatots.

Civilprocesa likuma 96.panta otrā daļa noteic, ka fakti, kas nodibināti ar likumīgā spēkā stājušos spriedumu vienā civillietā, nav no jauna jāpierāda, iztiesājot citas civillietas, kurās piedalās tās pašas puses. Savukārt par spriedumu administratīvajās lietās prejudicialitāti civillietā jālemj tai tiesai, kas izskata lietu, ievērojot attiecīgās civillietas un administratīvās lietas saistības konkrētos apstākļus.

Pirmās instances tiesa atzina, ka Administratīvās rajona tiesas 2010.gada 2.jūnija spriedumā nodibinātos faktus, kam pievienojusies Administratīvā apgabaltiesa, apstiprina arī izskatāmajai lietai pievienotie inventarizācijas lietu materiāli.

Minētajā Administratīvās rajona tiesas 2010.gada 2.jūnija spriedumā atzīts, ka 1966.gadā inventarizētā ēka ar Nr. 1 ir būve ar kadastra Nr. /numurs G/. Proti, gan pēc apbūves laukuma, gan pēc izvietojuma aktuālajos inventarizācijas dokumentos redzams, ka tā ir tā pati būve, kas uz zemes gabala neatrodas un neatradās arī inventarizācijas veikšanas brīdī.

Tādu pašu secinājumu no izskatāmās lietas materiāliem izdarīja arī pirmās instances tiesa un atzina par pierādītu, ka Rīgas pilsētas zemesgrāmatu nodaļas Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs K/, reģistrētais būvju īpašums, kas sastāv no dzīvojamās mājas (pamatiem), kadastra Nr. /numurs G/, dabā faktiski nepastāv.

Attiecībā uz otru zemesgrāmatā reģistrēto būvju īpašumu - palīgēku, kadastra
Nr. /numurs E/, Administratīvās tiesas Valsts zemes dienesta inventarizācijas lietā fiksēto faktu, ka būves, kadastra Nr. /numurs H/, ekspluatācijas sākuma gads ir 1966.gads un, ka pamati, kas pārsniedz 2 m augstumu, ir celtne Nr. 6 vai tās pamati, atzina par nepierādītu

Minēto apstiprina arī lietas materiālos esošās inventarizācijas lietas un būves 2005.gada 28.janvāra inventarizācijas lieta. Tādējādi pirmās instances tiesa secināja, ka ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu ir nodibināts fakts, ka arī būve, kadastra Nr. /numurs H/, nav identificējama kā ēka, kuru atbildētājs ieguva1966.gada 24.oktobrī darījuma ceļā.

Administratīvās rajona tiesas 2010.gada 2.jūnija spriedumam un likumīgā spēkā esošam Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 28.septembra spriedumam ir prejudiciāla nozīme šīs civillietas izskatīšanā. Šo administratīvo tiesu spriedumos ir noskaidrots strīdus būvju sastāvs atbilstoši starp /pers. D/ un /pers. B/ 1966.gada 24.oktobrī noslēgtajam mājas atsavināšanas līgumam un minētajos spriedumos nodibinātie fakti ir saistoši konkrētās prasības izspriešanā.

[3.3] Nepamatots ir apelācijas sūdzības arguments, ka tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1033.panta pirmo daļu, jo tāds nebija ne prasības priekšmets, ne prasības pamatojums.

Konkrētajā gadījumā pušu tiesiskajām attiecībām piemērojama Civillikuma 1033.panta pirmā daļa (acīmredzami domāts 1.punkts), jo bez īpašnieka gribas īpašuma tiesība izbeidzas, kad lieta iet bojā. Turklāt pats atbildētājs lietā paskaidrojis, ka 1966.gada 24.oktobrī viņa īpašumā iegūtā dzīvojamā ēka pagājušā gadsimta septiņdesmitajos gados nodega.

No lietas materiāliem pievienotajiem fotoattēliem redzams, ka šobrīd ēkas vietā ar zāli apaugušā padziļinājumā novietoti betona celtniecības bloki. Līdz ar to objekts atbilstoši Ministru kabineta 2012.gada 10.janvāra noteikumu Nr. 48 „Būvju kadastrālās uzmērīšanas noteikumi" 6.1.apakšpunktam nav kadastrāli uzmērāms un nevar tikt atzīts par nekustamo īpašumu. Minētais attiecas arī uz būvi kadastra Nr. /numurs H/, kas uzskatāmi redzama lietai pievienotajos fotoattēlos un nav identificējama kā ēka, kuru atbildētājs ieguva 1966.gada 24.oktobrī darījuma ceļā.

Tiesību doktrīnā atzīts, ka likumu neizrādīšana un pat nepareiza aizrādīšana neatņem prasītājam iespēju panākt taisnīgu tiesas aizsardzību, vēl vairāk tādēļ, ka *jura novit curia* – tiesai pašai jāzina likumi un jāpiemēro tie ne tikai pēc likuma burta, bet arī pēc likuma gara. Līdz ar to pirmās instances tiesa pamatoti ir piemērojusi Civillikuma 1033.panta 1.punkta noteikumus.

[3.4] Apelācijas sūdzībā norāde uz to, ka prasības apmierināšanas gadījumā, /pers. B/ tiktu atņemtas tiesības uz mājokli, iespēja saņemt medicīnisko palīdzību, piedalīties vēlēšanās, saņemt pasta sūtījumus un izmantot citas sociālās garantijas, neiztur kritiku.

Lietas izskatīšanas gaitā konstatēts, ka atbildētājs sev piederošo nekustamo īpašumu – /adrese N/, kadastra Nr. /numurs N/, kas sastāv no dzīvokļa īpašuma 65,3 m^2 platībā, 2016.gada 4.janvārī uz dāvinājuma līguma pamata atsavinājis savai meitai /pers. O/.

Pārējiem apelācijas sūdzības argumentiem nav nozīmes strīda izskatīšanā.

[4] Par minēto spriedumu /pers. B/ iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt.

Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Apelācijas instances tiesa nav ievērojusi Civilprocesa likuma 93.panta prasības, jo atbrīvojusi prasītājus no pierādījumu iesniegšanas un prasības juridiskā pamatojuma norādīšanas.

[4.2] Tiesa apmierinājusi prasību, pamatojoties uz Civillikuma 1033.panta pirmo daļu, lai gan tāds nav bijis ne prasības priekšmets, ne prasības pamatojums.

Tiesas atsauce uz Civillikuma 969.pantu nav pareiza, jo /pers. B/ piederošās būves iegūtas likumīgi un nostiprinātas zemesgrāmatā 2006.gada 5.decembrī, pamatojoties uz 1966.gada 24.oktobrī starp /pers. D/ un /pers. B/ noslēgto mājas atsavināšanas līgumu ar noteikumu visu mūžu apgādāt /pers. D/. Ne minētais darījums, ne zemesgrāmatas ieraksts nav apstrīdēts Zemesgrāmatu likuma 97.panta kārtībā.

Apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā atbildētāja iebildumus un atsauci uz Civillikuma 1036. un 1038.pantu.

[4.3] Prasības apmierināšanas juridiskajam pamatojumam tiesa izmantoja Administratīvās rajona tiesas 2010.gada 2.jūnija u n 2014.gada 10.februāra spriedumus lietās, kurās prasītājs apstrīdēja Valsts zemes dienesta faktisko rīcību saistībā ar būvju kadastrālo uzmērīšanu un reģistrēšanu kadastra reģistrā. Minētajos spriedumos risinātie jautājumi izriet no publiskajām tiesībām un nav attiecināmi uz privāttiesībām strīdā par īpašuma tiesībām.

Apelācijas instances tiesas atsauce uz Civilprocesa likuma 96.pantu nav pamatota, jo lietas, uz kurām ir atsauce spriedumā, ir administratīvās, turklāt minētajās lietās bija citi lietas dalībnieki.

Tiesas atzinums, ka būves ir gājušas bojā, nav pamatots, jo 2012.gada 16.maijā pie atkārtotas būvju ar kadastra Nr. /numurs G/un ar kadastra Nr. /numurs E/ uzmērīšanas, tās tika reģistrētas Valsts zemes dienesta kadastra informācijas sistēmā kā dzīvojamā māja (pamati) 80 m^2 platībā, kadastra Nr. /numurs KG/un šķūnis (pamati) 55,3 m^2 platībā, kadastra Nr. /numurs AH/, pēc adreses /adrese KA/. Minētajā adresē ir /pers. B/ deklarētā dzīvesvieta. Ja būve dabā nepastāvētu, /pers. B/ tajā nedzīvotu un nekustamajam īpašumam netiktu piešķirta jauna adrese /adrese L/.

Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 30.janvāra lēmumā lietā Nr. SKA-49/2009 pausta atziņa, ka būvju kadastrālās uzmērīšanas lietas mērķis ir apkopot informāciju par būvi, šādai lietai ir informatīvs raksturs un tā nemaina būves īpašnieka tiesisko statusu.

Pēc ugunsgrēka būves rekonstrukcijas laikā notikusi tehniska atkāpe no tās sākotnējiem izmēriem, taču minētais nav pamats atzīt, ka būve gājusi bojā. Turklāt apelācijas instances tiesa nav vērtējusi apstākli, ka administratīvā rajona tiesa prasītāju pieteikumu daļā par /pers. B/ īpašuma tiesību dzēšanu uz būvēm noraidīja.

[4.4] Ievērojot Satversmes 105.pantu, Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 17.pantu, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Pirmā protokola 1.pantu, Civillikuma 927., 994. un 1036.pantu, likuma „Par zemes reformu pilsētās" 13.panta trešo daļu, prasītāji ir cēluši nepamatotu prasību un tā bija noraidāma.

Ar pārsūdzēto spriedumu būtiski pārkāptas Satversmes 96.pantā noteiktās cilvēka tiesības uz mājokļa neaizskaramību.

Satversmes tiesas 2000.gada 30.augusta spriedumā lietā Nr. 2000-03-01 norādīts, ka gadījumos, kad ir šaubas par Satversmē ietverto cilvēktiesību normu saturu, tās tulkojamas pēc iespējas atbilstoši interpretācijai, kāda tiek lietota starptautisko cilvēktiesību normu piemērošanas praksē.

/pers. B/ piederošā nekustamā īpašuma atsavināšana notikusi pārkāpjot Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību konvencijas Pirmā protokola 1.panta noteikumus.

Izpildot spriedumu, /pers. B/ tiktu atkārtoti ekonomiski un politiski represēts, jo faktiski un juridiski tiktu likvidēta viņa dzīvesvieta /adrese L/, tādējādi atņemot atbildētājam tiesības uz mājokli, iespēju saņemt medicīnisko palīdzību, piedalīties vēlēšanās, saņemt pasta sūtījumus un izmantot citas sociālās garantijas.

Saskaņā ar 1995.gada 12.aprīļa likuma „Par politiski represētas personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 9.pantu valsts nodrošina politiski represēto personu tiesību atjaunošanu civilo, ekonomisko un sociālo tiesību sfērā. Turklāt Satversmes tiesas 1998.gada 10.jūnija spriedums lietā Nr. 04-03/98/ nosaka minētajā tiesību normā norādīto principu ievērošanas nepieciešamību.

Apelācijas instances tiesa, atzīstot /pers. B/ par būvju ļaunticīgu valdītāju, nepareizi iztulkojusi Civillikuma 910., 911. un 912.pantu, jo atbilstoši Civillikuma 1036. un 1038.panta noteikumiem atbildētājs ir labticīgs un likumīgs būvju valdītājs. Atbildētājs būves uzcēlis 1970.gadā nevis uz svešas zemes, bet gan uz valstij piederējušās zemes, par kuras lietošanu maksājis nodokļus.

Prasības priekšmets – zemesgrāmatas ierakstu labošana, nav juridiski pamatots, jo īpašuma tiesību dzēšana pieļaujama tikai uz likuma pamata. /pers. B/ ir 85 gadus vecs, slimo ar vēzi un pienākuma uzlikšana viņam nojaukt mājokli nav uzskatāma par leģitīmu rīcību. Turklāt šāda rīcība ir nesamērīga ar zemes īpašnieku vēlmi atbrīvoties no atbildētājam piederošā nekustamā īpašuma.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudījusi sprieduma likumību attiecībā uz personu, kura to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473. panta pirmā daļa, Augstākā tiesa atzīst, ka pārsūdzētais spriedums atstājams negrozīts.

[6] Civillikuma 968.pants noteic, ka uz zemes uzceltas un cieši ar to savienotas ēkas atzīstamas par tās daļu. Savukārt likuma „Par atjaunotā Latvijas republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmās daļas 1.punktā noteikts, ka Civillikuma 968.panta noteikumi nav piemērojami un ēkas (būves) [..] līdz to apvienošanai vienā īpašumā ar zemi uzskatāmas par patstāvīgu īpašuma objektu, ja ēkas uzceltas [..] uz zemes, kas atbilstoši likumiem piešķirta šim nolūkam, iegūta darījuma rezultātā vai uz cita tiesiska pamata pirms Civillikuma lietu tiesību daļas spēkā stāšanās dienas (1992.gada 1.septembra), bet zemes īpašuma tiesības atjaunotas vai atjaunojamas

bijušajam zemes īpašniekam vai viņa mantiniekam (tiesību pārņēmējam)[..].

[6.1] Kā konstatējusi apelācijas instances tiesa un tas redzams no lietas materiāliem, Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs K/, ar kadastra numuru
/numurs K/, pēc adreses /adrese K/, reģistrēts ēku (būvju) īpašums, kas sastāv no dzīvojamās mājas - pamati (kadastra apzīmējums /numurs G/) un palīgēkas (kadastra apzīmējums /numurs H/). Saskaņā ar ierakstu minētās ēkas saistītas ar zemesgabalu /adrese K/, kura īpašnieki ir /pers. C/ un SIA „DUAL INVESTMENTS".

Īpašuma tiesības uz ēku (būvju) īpašumu nostiprinātas 2006.gada 5.decembrī /pers. B/, pamatojoties uz 1966.gada 24.oktobrī a r /pers. D/ noslēgto mājas atsavināšanas līgumu ar noteikumu visu mūžu apgādāt.

[6.2] Apelācijas instances tiesa, pamatojoties uz Rīgas pilsētas Darbaļaužu deputātu padomes Izpildu komitejas Dzīvokļu pārvaldes Tehniskās inventarizācijas biroja 1966.gada 21.oktobra izziņu un 1966.gada 23.augustā veiktās inventarizācijas lietas materiāliem, konstatējusi, ka atsavinātais ēku (būvju) īpašums sastāvēja no : celtnes Nr. 1 – „dzīvojamā māja" ar koka sienām un šīfera jumtu, ar apbūves laukumu 80 m^2; celtnes Nr. 6 – „šķūnis" ar koka sienām un salmu jumtu 52,9 m^2 un celtnes Nr. 7 – „ateja" ar koka sienām un papes jumtu 1 m^2. Ievērojot minēto, tiesa secinājusi, ka /pers. B/, pamatojoties uz 1966.gada 24.oktobra mājas atsavināšanas līgumu, ieguvis īpašuma tiesības uz vienu dzīvojamo ēku, vienu koka šķūni un vienu koka „ateju".

[6.3] Zemes īpašnieki, prasītāji lietā, apstrīdējuši zemesgrāmatas ierakstu par /pers. B/ īpašuma tiesībām uz minētajām ēkām (būvēm), prasību pamatojot ar to, ka fiziski dabā šādas ēkas (būves) neeksistē un zemesgrāmatas ieraksts neatspoguļo ēku kā patstāvīga īpašuma objekta patiesos apstākļus, bet pēc 1966.gada patvaļīgi uzceltās būves nojaucamas, jo tās nav patstāvīgs īpašuma objekts.

[6.4] Apelācijas instances tiesa konstatēja, ka 1966.gada 24.oktobrī atbildētāja īpašumā iegūtā dzīvojamā ēka (kadastra apzīmējums /numurs G/) nav saglabājusies, ka ēkas vietā ar zāli apaugušā padziļinājumā atrodas betona celtniecības bloku kaudze. Proti, pat dzīvojamās mājas pamati nav saglabājušies. Turklāt, kā spriedumā norādījusi tiesa, pats atbildētājs lietā ir paskaidrojis, ka dzīvojamā ēka pagājušā gadsimta septiņdesmitajos gados nodegusi. Minēto tiesas konstatējumu atbildētājs nav apstrīdējis.

Attiecībā par palīgēku - koka šķūni (kadastra apzīmējums /numurs H/), kas pirmreizēji fiksēts 1948.gada 31.maijā, bet 1966.gada 23.augusta inventarizācijas lietā celtne Nr.6 uzrādīta kā koka šķūnis ar salmu jumtu, tiesa atzinusi, ka uz lietas izskatīšanas brīdi esošā būve (kadastra apzīmējums /numurs H/) uzcelta patvaļīgi līgumā minētās saimniecības ēkas vietā, kas nav identificējama kā ēka, kuru atbildētājs ieguva 1966.gada 24.oktobrī darījuma ceļā.

Apelācijas instances tiesa norādījusi un tas redzams no lietas materiāliem, ka minēto arī apstiprina likumīgā spēkā stājies Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 28.septembra spriedums, ar kuru atzīta par prettiesisku Valsts zemes dienesta faktiskā rīcība, izgatavojot 2005.gadā 28.janvārī tehniskās inventarizācijas lietas būvēm ar kadastra apzīmējumiem /numurs G/ (lietas Nr. 0100 104 0037 001-02), /numurs B/ (lietas Nr. 0100 104 0037 002-01) un /numurs E/ (lietas Nr. 0100 104 0037 006-01) un uzdots par pienākumu dzēst ierakstus Kadastra informācijas sistēmā, kas izdarīti, balstoties uz tehnisko inventarizāciju un izgatavotajām minētajām tehniskas inventarizācijas lietām, un anulēt tehniskās inventarizācijas lietas.

[6.5] No lietas materiāliem redzams, ka neskatoties uz iepriekš minētajā administratīvajā lietā likumīgā spēkā stājušos spriedumu, /pers. B/ atkārtoti ierosinājis kadastrālo uzmērīšanu un 2012.gada 16.maijā Valsts zemes dienesta Rīgas reģionālā nodaļa veikusi Kadastra informācijas sistēmā dzēsto būvju kadastrālo uzmērīšanu, piešķirot ēkām (pamatiem) jaunus kadastra apzīmējumus attiecīgi: /numurs KG/ - dzīvojamās mājas pamati un /numurs AH/ – šķūņa pamati, un tās reģistrētas Kadastra informācijas sistēmā.

Valsts zemes dienesta Rīgas reģionālā nodaļa 2012.gada 10.decembrī dzēsusi ierakstus Kadastra informācijas sistēmā par minētajām būvēm, anulējot 2012.gada 16.maijā izgatavotās kadastrālās uzmērīšanas lietas.

Apstrīdot minēto Valsts zemes dienesta Rīgas reģionālā nodaļas rīcību, atbildētājs vērsies Administratīvajā tiesā. Ar likumīgā spēkā stājušos Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 17.marta spriedumu, pievienojoties Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 10.februāra spriedumā atzītajam, ka atbilstoši Ministru kabineta 2012.gada 10.janvāra noteikumu Nr. 48 „Būvju kadastrālās uzmērīšanas noteikumi" 6.1.apakšpunktam kadastrāli neuzmēra ēku, ja tai nav vismaz viena konstruktīvi izbūvēta ar sienām no visām pusēm un pārsegumu vai jumtu norobežota iekštelpa. Proti, ēku pamatu kadastrālā uzmērīšana un reģistrēšana Kadastra informācijas sistēmā neatbilst tiesiskajam regulējumam un ir pretlikumīga.

Apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz minētajiem spriedumiem, secinājusi, ka bijušās palīgēkas (šķūņa) vietā patvaļīgi izbūvēti pamati konkrētajā gadījumā nevar tikt atzīti par nekustamo īpašumu, kas ierakstāms zemesgrāmatās. Kasācijas sūdzības arguments, ka pēc ugunsgrēka veikta palīgēkas rekonstrukcija ar nelietām tehniskām atkāpēm no sākotnējas būves, neatbilst lietā esošajiem tiesas novērtētajiem pierādījumiem.

Augstākā tiesa piekrīt kasācijas sūdzībā norādītajam, ka kadastrālās uzmērīšanas mērķis ir iegūt aktuālus datus par būvi un tajā ietilpstošajām telpu grupām, kā arī būvi raksturojošajiem rādītājiem - apjomu, fizisko stāvokli, lietošanas veidu un tml. Vispārīgi kadastrālās uzmērīšanas datu apkopošana kadastrālās uzmērīšanas lietā neietekmē nekustamā īpašuma īpašnieka tiesību un pienākumu apjomu. Taču ar minētajiem Administratīvās tiesas spriedumiem konstatēts, ka fiziski dzīvojamā ēka un tās pamati nav saglabājušies, kā arī palīgēka (šķūnis) nav saglabājusies, bet tās vietā atrodas nepabeigts patvaļīgas būvniecības objekts. Līdz ar to, veicot kadastrālo uzmērīšanu (pirms 2006.gada 1.janvāra tehnisko inventarizāciju), nebija tiesiska pamata piešķirt minētajām būvēm kadastra apzīmējumu un reģistrēt tās zemesgrāmatā kā patstāvīgu īpašuma objektu. Ievērojot to, ka atbildētājs, iebilstot pret prasību, ēku (būvju) tiesiskumu pamatojis ar būvju kadastrālās uzmērīšanas lietām, tiesa pamatoti pievērsusies ar Administratīvās tiesas spriedumiem konstatētajiem faktiem par būvju sastāvu un to izbūves tiesiskumu, izvērtēdama konkrētos apstākļus izskatāmās lietas ietvaros.

Pirmās instances un apelācijas instances tiesas atsaukšanās uz Administratīvās rajona tiesas 2011.gada 28.septembra un 2014.gada 10.februāra spriedumiem ir nekorekta, jo tie tika pārsūdzēti.

Administratīvās apgabaltiesas atzīstot, ka pirmās instances tiesas pareizi konstatējušas lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, pievienojušās pirmās instances tiesas lietas apstākļu konstatējumam un sprieduma motivācijai, tos spriedumā neatkārtojot. Tādējādi administratīvajās lietās konstatētie apstākļi un fakti, uz kuriem atsaukušās tiesas, konstatēti ar Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 28.septembra un Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 17.marta likumīgā spēkā esošiem spriedumiem.

[6.6] Augstākā tiesa piekrīt kasācijas sūdzības argumentam, ka Civilprocesa likuma 96.pantā spriedumu administratīvajās lietās saistošā spēka robežas nav noteiktas. Tas nozīmē, ka par spriedumu administratīvajās lietās prejudicialitāti civillietā jālemj tai tiesai, kas izskata civillietu, ievērojot attiecīgās civillietas un administratīvās lietas saistības konkrētos apstākļus (*sk. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1.-28.nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 344.-345.lpp.*).

Apelācijas instances tiesai, atsaucoties uz iepriekš jau minētajiem Administratīvās tiesas spriedumiem, tajos konstatētos faktus un apstākļus vērtējusi kopsakarā ar citiem pierādījumiem izskatāmajā lietā. Proti, lietā esošajām tehniskās inventarizācijas un kadastrālās uzmērīšanas lietām, Rīgas pilsētas būvvaldes sniegtajām ziņām, zvērināta tiesu izpildītāja aktā fiksētajam, ēku (būvju) fotofiksācijām un citiem pierādījumiem. Izvērtējot lietā esošos pierādījumus to kopsakarā, tiesai, Augstākās tiesas ieskatā, bija pamats secināt, ka /pers. B/ ar 1966.gada 24.oktobra darījumu atsavinātie objekti dabā

nepastāv. Tādēļ, kā atzinusi tiesa, dzēšami ieraksti zemesgrāmatā par atbildētāja īpašuma tiesībām uz ēku (būvju) īpašumu, kas sastāv no dzīvojamās mājas - pamati (kadastra apzīmējums /numurs G/) un palīgēkas (/numurs E/) pēc adreses /adrese K/ (šobrīd pēc adreses maiņas /adrese L/).

[6.7] Apmierinot prasību, tiesa piemērojusi Civillikuma 1033.panta 1.punktu, kas noteic, ka bez īpašnieka gribas īpašuma tiesība izbeidzas, kad lieta iet bojā.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis, ka prasība ar Civillikuma 1033.panta 1.punktu nebija pamatota. Tādējādi uzskatot, ka tiesa, pārkāpdama savas kompetences robežas, bez tiesiska pamata piemērojusi minēto materiālo tiesību normu.

Prasības pamatu veido apstākļi (juridiski fakti), ar kuriem tiesību normas sastāvs (hipotēze) saista zināmu, šajā normā paredzēto materiāltiesisko seku iestāšanos starp strīda pusēm, proti, tiesību norma kā tāda nav prasības pamats.

Tiesību doktrīnā atzīts un tam pievienojas Augstākā tiesa, ka tiesai ir patstāvīgi jākvalificē prasības pamats un jānosaka, kuras normas piemērojamas strīda izšķiršanai, un šo tiesas pienākumu neietekmē ne tas, kā prasītājs nosaucis savu prasību, ne tas, uz kādām tiesību normām prasītājs atsaucies. Tas izriet no principa *jura novit curia*, kurš nosaka, ka tiesai pašai jāzina likums neatkarīgi no tā, uz kādu likumu norādījušas vai nav norādījušas puses ((*sk*.
V. Bukovskis. Civīlprocesa mācību grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933, 304.-305.lpp.; sk. arī Senāta spriedumus lietās Nr. SKC-10/2012 (C02031808), SKC-1491/2013 (C30450410), Civillietu departamenta spriedumus lietās Nr. SKC-41/2015 (C30597910), SKC-164/2016 (C31356412)).

Tas nozīmē, ka nolūkā rast pušu strīdam taisnīgu risinājumu neatkarīgi no prasības pieteikumā norādītajām materiālo tiesību normām, prasības pamata kvalificēšana (prasītāja norādīto juridisko faktu saistīšana ar konkrēto civilo attiecību regulējošām tiesību normām) ir tiesas pienākums. Tādējādi apstāklis, ka tiesa piemērojusi materiālo tiesību normu, ar kuru prasība nebija pamatota, kā pareizi norādījusi apelācijas instances tiesa, nav atzīstams par prasības robežu pārkāpumu.

[6.8] Augstākā tiesa piekrīt kasācijas sūdzības argumentam, ka izvirzītais prasījums par zemesgrāmatu ieraksta labošanu, to dzēšot, ir juridiski neprecīzs.

Tomēr, kā redzams no prasības pieteikumā izklāstītajiem apstākļiem, prasība vērsta uz atbildētāja īpašuma tiesību izbeigšanu, jo darījuma ceļā iegūtās ēkas nav saglabājušās un īpašuma tiesību nostiprinājums zemesgrāmatā /pers. B/ uz ēkām (būvēm), kas dabā neeksistē, ir maldinošs un pretējs zemesgrāmatu ierakstu publiskās ticamības principam. Tādēļ, ievērojot [6.6] punktā minēto, tas, ka prasības pamatā norādītos apstākļus prasītājs saistījis ar nepareizām materiālo tiesību normām, nav šķērslis prasības apmierināšanai.

[6.9] Lietā nav atrodami pierādījumi par uz zemes gabala esošo ēku tiesisku būvniecību un uz tādiem arī nav norādījis atbildētājs, tādēļ tiesa pamatoti uzlikusi par pienākumu /pers. B/ nojaukt visas uz zemesgabala, ar kadastra Nr. /numurs A/, nelikumīgi uzceltās būves, tai skaitā būves, kas saskaņā ar 2005.gada inventarizācijas datiem apzīmētas ar kadastra Nr. /numurs B/, Nr. /numurs C/, Nr. /numurs D/, Nr. /numurs I/, Nr. /numurs J/, Nr. /numurs F/, kā arī būves Nr. /numurs E/ (patvaļīgi uzbūvētos pamatus) un demontēt būves Nr. /numurs G/ vietā esošos dzelzsbetona konstrukcijas fragmentus un žogu.

Apstāklis, ka patvaļīgi uzcelto būvi ar kadastra apzīmējumu Nr. /numurs B/, kas bija inventarizēta kā pagrabs, atbildētājs pārveidojis, kā viņš uzskata par dzīvojamu, un šajā adresē, kas šobrīd mainīta uz /adrese L/, atbildētājs, būdams politiski represēta persona, deklarējis savu dzīves vietu, neietekmē lietas iznākumu, kā to pamatoti atzinusi tiesa. Apstāklī, ka tiesa uzlikusi par pienākumu atbildētājam nojaukt patvaļīgi uzceltās būves, nav saskatāms Satversmes 96.panta (*ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību*) pārkāpums. Atbildētājam nav tiesiska pamata mitināties patvaļīgi uzbūvētā ēkā, kas atrodas uz citām personām piederošās zemes, un šajā gadījumā ir aizsargājamas zemes īpašnieku tiesības. Turklāt, kā konstatējusi apelācijas instances tiesa un tas redzams no lietas materiāliem, pirms apelācijas instances tiesas sprieduma taisīšanas atbildētājs viņam piederošo nekustamo īpašumu /adrese N/, kas sastāv no dzīvokļa īpašuma ar kopējo platību 65,3m^2 un kopīpašuma 653/53916 domājamām daļām no daudzdzīvokļu mājas un zemes, 2016.gada 4.janvārī uz dāvinājuma līguma pamata atsavinājis savai meitai /pers. O/. Tādējādi no īpašuma atsavināšanas darījuma pats sev radījis nelabvēlīgas tiesiskās sekas.

[6.10] Augstākā tiesa nevar piekrist kasācijas sūdzības argumentam, ka ar pārsūdzēto spriedumu pārkāptas atbildētāja pamattiesības - Satversmes 105.pants un Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk - Konvencijas) Pirmā protokola 1.pants.

Satversmes 105.pants noteic, ka ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu.

Konvencijas Pirmā protokola 1.pants ietver trīs atsevišķas normas. Atbildētājs atsaucies uz minētā panta pirmo teikumu, kas paredz tiesības netraucēti baudīt īpašuma tiesības un otro, kas noteic īpašuma patvaļīgas atņemšanas aizliegumu un īpašuma atņemšanas nosacījumus.

Satversmes 105.pantam un Konvencijas Pirmā protokola 1.pantam ir līdzīgs saturs, kas noteic gan īpašuma tiesību netraucētu īstenošanu, gan arī valsts tiesības sabiedrības interesēs ierobežot īpašuma izmantošanu. Īpašuma tiesības ietver sevī arī tiesības gūt no lietas visus iespējamos labumus, tas ir, ienākumus un augļus (*sk. Satversmes tiesas 2002.gada 20.maija spriedumu lietā Nr. 2002-01-03*). Tādējādi tiesības uz īpašumu ietver ne tikai tiesības to lietot, bet arī tiesības gūt labumu no sev piederošās lietas, tostarp šo lietu iznomājot, kas ne vien nodrošina attiecīgā īpašuma uzturēšanu, bet arī dod peļņu.

[6.11] Konkrētajā gadījumā strīds ir starp zemes īpašniekiem un ēku (būvju), kuras pēc 1966.gada 24.oktobrī noslēgtā darījuma nav saglabājušās, ieguvēju, kurš turklāt uz prasītājiem piederošā zemesgabala uzcēlis ievērojamu skaitu patvaļīgas būvniecības objektu. Tādējādi zemes īpašnieki nevar savu īpašumu brīvi lietot, tostarp iznomāt, gūstot no tā iespējamos labumus, proti, viņu tiesības uz īpašumu ierobežotas.

Pretēji kasācijas sūdzībā norādītajam, izšķirot strīdu, tiesa apsvērusi pušu ar likumu pamatotās intereses. Konstatējot, ka darījuma rezultātā iegūtās ēkas nav saglabājušās, bet patvaļīgi uzceltās ēkas (būves) atbilstoši likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmās daļas 1.punktam nav atzīstamas par patstāvīgu īpašuma objektu, tiesai bija pamats prasību apmierināt.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Augstākā tiesa

nosprieda

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 16.marta spriedumu atstāt negrozītu, bet /pers. B/ kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese	(paraksts)	V. Cīrule
Tiesnese	(paraksts)	I. Garda
Tiesnese	(paraksts)	Ļ. Kušnire

NORAKSTS PAREIZS
Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Civillietu departamenta tiesnese V. Cīrule
Rīgā, 2018.gada 17.aprīlī